Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MELCHIOR WATHELET
της 19ης Νοεμβρίου 2015[1]

Υπόθεση C-99/15

Christian Liffers
κατά
Producciones Mandarina SL,
Mediaset España Comunicación SA, πρώην Gestevisión Telecinco SA
[αίτηση του Tribunal Supremo (Ισπανία)

για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή — Διανοητική ιδιοκτησία — Οπτικοακουστικό έργο — Οδηγία 2004/48/ΕΚ — Άρθρο 13 — Αποζημίωση — Ύψος — Ηθική βλάβη — Μέθοδος προσδιορισμού»

I – **Εισαγωγή**

1. Η κρινόμενη αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας[2].

2. Με το προδικαστικό του ερώτημα, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο, Ισπανία) ερωτά το Δικαστήριο ποια είναι η έκταση της αποζημιώσεως που μπορεί να αξιώσει ο ζημιωθείς από προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας και αν η ηθική βλάβη μπορεί να εξαιρεθεί από αυτή την αποζημίωση.

II – **Νομικό πλαίσιο**

Α — *Το δίκαιο της Ένωσης*

3. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2004/48, σκοπός της οδηγίας είναι «η προσέγγιση των νομοθετικών συστημάτων [των κρατών μελών] προκειμένου να διασφαλιστεί υψηλό, ισοδύναμο και ομοιογενές επίπεδο προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας στην εσωτερική αγορά».

4. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 26 της ίδιας οδηγίας, «[γ]ια την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε εξαιτίας προσβολής από παραβάτη, ο οποίος επιδόθηκε, εν γνώσει του ή ενώ μπορούσε ευλόγως να το γνωρίζει, σε δραστηριότητα στοιχειοθετούσα τέτοια προσβολή, το ποσό της αποζημίωσης που επιδικάζεται στον δικαιούχο θα πρέπει να καθορίζεται λαμβανομένων υπόψη όλων των ενδεδειγμένων ζητημάτων, όπως το διαφυγόν κέρδος για τον δικαιούχο ή τα αθέμιτα κέρδη που αποκομίζει ο παραβάτης και, εφόσον συντρέχει λόγος, οποιαδήποτε ηθική βλάβη προξενείται στον

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — ΕΕ L 157, σ. 45.

δικαιούχο. Εναλλακτικώς, και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες, για παράδειγμα, θα ήταν δυσχερής ο υπολογισμός του ποσού της πραγματικής ζημίας, το ύψος της αποζημίωσης μπορεί να συνάγεται από στοιχεία όπως τα δικαιώματα ή οι αμοιβές που θα οφείλονταν αν ο παραβάτης είχε ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιεί το επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας. Το ζητούμενο δεν είναι η θέσπιση υποχρέωσης καταβολής ποινικής ρήτρας, αλλά να καταστεί δυνατή η αποζημίωση βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, λαμβανομένων, συγχρόνως, υπόψη των δαπανών στις οποίες υποβλήθηκε ο δικαιούχος, όπως οι δαπάνες έρευνας και εντοπισμού».

5. Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/48 προβλέπει ότι «[τ]α εν λόγω μέτρα, διαδικασίες και μέτρα αποκατάστασης πρέπει επίσης να είναι αποτελεσματικά, αναλογικά και αποτρεπτικά και να εφαρμόζονται κατά τρόπον ώστε να αποτρέπεται η δημιουργία εμποδίων στο νόμιμο εμπόριο και να προβλέπονται εγγυήσεις κατά της κατάχρησής τους».

6. Το άρθρο 13 της οδηγίας αυτής, που τιτλοφορείται «Αποζημίωση», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αρμόδιες δικαστικές αρχές, κατόπιν αιτήσεως του ζημιωθέντος, να καταδικάζουν τον παραβάτη, ο οποίος προέβη σε προσβολή του δικαιώματος από δόλο ή βαριά αμέλεια, να καταβάλει στον δικαιούχο του δικαιώματος αποζημίωση αντίστοιχη προς την πραγματική ζημία που υπέστη ο δικαιούχος εξαιτίας της προσβολής του δικαιώματός του διανοητικής ιδιοκτησίας. Όταν οι δικαστικές αρχές καθορίζουν την αποζημίωση:

α) λαμβάνουν υπόψη όλα τα συναφή ζητήματα, όπως τις αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης της απώλειας κερδών, τις οποίες υφίσταται ο ζημιωθείς διάδικος, και τα τυχόν αδικαιολόγητα κέρδη που αποκόμισε ο παραβάτης και, εφόσον ενδείκνυται, άλλα στοιχεία, πέραν των οικονομικών, όπως η ηθική βλάβη που προκάλεσε στον κάτοχο του δικαιώματος η προσβολή,

ή

β) εναλλακτικώς προς το στοιχείο α', δύνανται, εφόσον ενδείκνυται, να καθορίζουν την αποζημίωση ως κατ' αποκοπήν ποσό βάσει στοιχείων, όπως τουλάχιστον το ύψος των δικαιωμάτων ή λοιπών αμοιβών που θα οφείλονταν αν ο παραβάτης είχε ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιεί το επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας.

2. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο παραβάτης προέβη στην προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας εν αγνοία του ή ενώ δεν υπήρχαν βάσιμοι λόγοι να το γνωρίζει, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν τη δυνατότητα των δικαστικών αρχών να διατάσσουν την αναζήτηση των κερδών ή την καταβολή αποζημίωσης, η οποία μπορεί να είναι προκαθορισμένη.»

B — *Το ισπανικό δίκαιο*

7. Το άρθρο 140 του αναδιατυπωμένου νόμου περί διανοητικής ιδιοκτησίας (Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 19/2006, για τη διεύρυνση των μέσων προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας και τη θέσπιση διαδικαστικών κανόνων για τη διευκόλυνση της εφαρμογής διαφόρων κοινοτικών ρυθμίσεων (ley

19/2006, por la que se amplían los medios de tutela de los derechos de propiedad intelectual e industrial y se establecen normas procesales para facilitar la aplicación de diversos reglamentos comunitarios), της 5ης Ιουνίου 2006 (*BOE* αριθ. 134 της 6ης Ιουνίου 2006, σ. 21230, στο εξής: TRLPI), ορίζει τα εξής:

«1. Η αποζημίωση που οφείλεται στον φορέα του προσβληθέντος δικαιώματος περιλαμβάνει, εκτός από το ποσό της προκληθείσας ζημίας, και τα διαφυγόντα κέρδη λόγω της προσβολής του δικαιώματος. Το ποσό της αποζημιώσεως μπορεί να περιλαμβάνει, ενδεχομένως, τις δαπάνες έρευνας στις οποίες υποβλήθηκε ο ζημιωθείς προκειμένου να συγκεντρώσει εύλογα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την προσβολή την οποία αφορά η δίκη.

2. Η αποζημίωση προσδιορίζεται, κατ' επιλογή του ζημιωθέντος, βάσει ενός από τα ακόλουθα κριτήρια:

a) Των αρνητικών οικονομικών συνεπειών, και συγκεκριμένα των διαφυγόντων κερδών του ζημιωθέντος και των τυχόν κερδών που αδικαιολογήτως αποκόμισε ο παραβάτης λόγω της αθέμιτης χρήσεως. Καταβάλλεται χρηματική ικανοποίηση για τυχόν ηθική βλάβη, ακόμα και αν δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη οικονομικής ζημίας. Για τον καθορισμό του ύψους της, λαμβάνονται υπόψη οι συνθήκες της προσβολής, η σοβαρότητα της βλάβης και ο βαθμός αθέμιτης διαδόσεως του έργου.

b) Του ποσού που θα ελάμβανε ο ζημιωθείς ως αμοιβή αν ο παραβάτης είχε ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιεί το επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας».

III – **Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης**

8. Ο C. Liffers είναι ο σκηνοθέτης, σεναριογράφος και παραγωγός του οπτικοακουστικού έργου *Dos patrias, Cuba y la noche* (Δύο πατρίδες, η Κούβα και η νύχτα). Το εν λόγω οπτικοακουστικό έργο, το οποίο απέσπασε πολλά βραβεία σε διάφορα κινηματογραφικά φεστιβάλ, διηγείται έξι προσωπικές και ιδιωτικές ιστορίες διαφόρων κατοίκων της Αβάνας (Κούβα).

9. Η εταιρία Producciones Mandarina SL (στο εξής: Mandarina) δημιούργησε ένα οπτικοακουστικό ντοκιμαντέρ για την παιδική πορνεία στην Κούβα, στο οποίο παρουσιάζονταν παράνομες δραστηριότητες, οι οποίες είχαν καταγραφεί με κρυφή κάμερα. Στο εν λόγω ντοκιμαντέρ περιελήφθησαν ορισμένα αποσπάσματα από το έργο *Dos patrias, Cuba y la noche*, παρά το γεγονός ότι δεν είχε ζητηθεί η άδεια του C. Liffers. Το ντοκιμαντέρ αυτό μεταδόθηκε από το ισπανικό τηλεοπτικό κανάλι Telecinco, ιδιοκτησίας της Mediaset España Comunicación SA (στο εξής: Mediaset) και απέσπασε μερίδιο τηλεθεάσεως 13,4 %.

10. Ο C. Liffers άσκησε αγωγή ενώπιον του Juzgado de lo Mercantil de Madrid (εμποροδικείου Μαδρίτης) κατά των Mandarina και Mediaset, με την οποία ζητούσε από το εν λόγω δικαστήριο, μεταξύ άλλων, να διατάξει τις εναγόμενες να παύσουν κάθε προσβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του και να τις υποχρεώσει σε καταβολή ποσού 6 740 ευρώ ως αποζημίωση λόγω προσβολής των δικαιωμάτων του εκμεταλλεύσεως και 10 000 ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστη.

11. Για τον υπολογισμό του ποσού της αποζημιώσεως λόγω προσβολής των δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως του έργου του, ο C. Liffers επέλεξε το κριτήριο της «υποθετικής άδειας εκμεταλλεύσεως» ή «υποθετικής αμοιβής», δηλαδή το ποσό των δικαιωμάτων ή λοιπών αμοιβών που θα του οφείλονταν αν η Mandarina και η Mediaset του είχαν ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιούν το

επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας. Προς τον σκοπό αυτόν, χρησιμοποίησε τα τιμολόγια του Οργανισμού διαχειρίσεως των δικαιωμάτων των παραγωγών οπτικοακουστικών έργων (Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales). Το ποσό της χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ηθικής βλάβης υπολογίστηκε κατ' αποκοπήν.

12. Το Juzgado de lo Mercantil de Madrid δέχθηκε εν μέρει την αγωγή του C. Liffers και υποχρέωσε τη Mandarina και τη Mediaset, μεταξύ άλλων, να του καταβάλουν ποσό 3 370 ευρώ ως αποζημίωση λόγω αυτής της προσβολής, καθώς και ποσό 10 000 ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση για την προκληθείσα ηθική βλάβη.

13. Κατόπιν εφέσεως κατά της πρωτόδικης αποφάσεως, το Audiencia provincial de Madrid (επαρχιακό δικαστήριο Μαδρίτης) μείωσε στα 962,33 ευρώ το ποσό της οφειλόμενης αποζημιώσεως βάσει του κριτηρίου της υποθετικής άδειας εκμεταλλεύσεως και εξαφάνισε εν όλω το κεφάλαιο της πρωτόδικης αποφάσεως που υποχρεώνει τη Mandarina και τη Mediaset στην καταβολή χρηματικής ικανοποιήσεως για την ηθική βλάβη που υπέστη ο C. Liffers. Πράγματι, ο τελευταίος είχε ζητήσει την επιδίκαση αποζημιώσεως υπολογιζόμενης κατ' εφαρμογή του κριτηρίου της υποθετικής άδειας εκμεταλλεύσεως, το οποίο προβλέπει το άρθρο 140, παράγραφος 2, στοιχείο b, του TRLPI. Κατά το Audiencia Provincial de Madrid, το εν λόγω κριτήριο αποζημιώσεως προβλέπεται εναλλακτικά προς το κριτήριο της παραγράφου 2, στοιχείο a, του εν λόγω άρθρου, το οποίο είναι το μόνο που επιτρέπει τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Συνδυασμός των δύο κριτηρίων δεν επιτρέπεται.

14. Με αναίρεση που άσκησε κατά της αποφάσεως του Audiencia Provincial de Madrid, ο C. Liffers βάλλει κατά της εξαφανίσεως του κεφαλαίου της αποφάσεως που του επιδικάζει χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης με τον ισχυρισμό ότι η εν λόγω χρηματική ικανοποίηση είναι ανεξάρτητη από την επιλογή μεταξύ των κριτηρίων αποζημιώσεως τα οποία προβλέπει το άρθρο 140, παράγραφος 2, στοιχεία a και b, του TRLPI.

15. Το Tribunal Supremo, το οποίο έχει επιληφθεί της αιτήσεως αναιρέσεως, εκφράζει αμφιβολίες όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 140, παράγραφος 2, στοιχείο b, του TRLPI, με το οποίο μεταφέρθηκε στο ισπανικό δίκαιο το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/48.

IV – **Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου**

16. Ως εκ τούτου, με απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2015, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Φεβρουαρίου 2015, το Tribunal Supremo αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48 […] την έννοια ότι δεν επιτρέπει στον ζημιωθέντα λόγω προσβολής του δικαιώματός του διανοητικής ιδιοκτησίας, ο οποίος ζητεί αποζημίωση προς αποκατάσταση της προκληθείσας περιουσιακής ζημίας, υπολογιζόμενη επί τη βάσει του ποσού των αμοιβών ή δικαιωμάτων που θα του οφείλονταν αν ο παραβάτης είχε ζητήσει άδεια χρήσεως του επίμαχου δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, να ζητήσει, επιπλέον, χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που ισχυρίζεται ότι υπέστη;»

17. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ο C. Liffers, η Mandarina, η Mediaset, η Ισπανική, η Γερμανική, η Γαλλική και η Πολωνική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι έχει επαρκώς διαφωτιστεί ώστε να αποφανθεί χωρίς προφορική διαδικασία (σύμφωνα με το άρθρο 76, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου).

V – **Ανάλυση**

18. Με το προδικαστικό του ερώτημα, το Tribunal Supremo ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινισθεί αν το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει σε ζημιωθέντα από προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας ο οποίος ζητεί αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας του, υπολογιζόμενη βάσει του ύψους των δικαιωμάτων ή λοιπών αμοιβών που θα του καταβάλλονταν αν ο παραβάτης είχε ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιεί το επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας, να αξιώσει επιπλέον χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης.

19. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αυτή αποτελεί μέρος[3].

20. Εν προκειμένω, τόσο το γράμμα του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48 όσο και η δομή του και η τελολογική ερμηνεία με οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω διάταξη πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει σε κάθε ζημιωθέντα από προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας να αξιώνει χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, όποια κι αν είναι η μέθοδος που επιλέγεται για την αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας.

A — *Το γράμμα του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2004/48*

21. Κατά την εναλλακτική μέθοδο την οποία προβλέπει το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/48, η αποζημίωση μπορεί να καθορίζεται «ως κατ' αποκοπήν ποσό βάσει στοιχείων όπως *τουλάχιστον* το ύψος των δικαιωμάτων ή λοιπών αμοιβών που θα οφείλονταν αν ο παραβάτης είχε ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιεί το επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας»[4].

22. Χωρίς να αντλείται οριστικό συμπέρασμα σχετικά με τη δυνατότητα επιδικάσεως χρηματικής ικανοποιήσεως για τυχόν ηθική βλάβη στο πλαίσιο του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/48, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το γράμμα της εν λόγω διατάξεως επιτρέπει ρητώς να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες, εκτός των «δικαιωμάτων ή λοιπών αμοιβών» που οφείλονται κανονικά. Το ότι ο παράγων αυτός είναι ο ελάχιστος που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη προκύπτει σαφώς από τον όρο «au moins» («τουλάχιστον») που χρησιμοποιείται στην απόδοση της διατάξεως στη γαλλική γλώσσα, αλλά και από τις άλλες γλωσσικές αποδόσεις της[5].

23. Οι όροι «à titre d'alternative» («εναλλακτικώς») που εισάγουν το σημείο β' του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2004/48 δεν μεταβάλλουν αυτό το συμπέρασμα.

24. Πράγματι, η συστηματική ανάλυση του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48 επιβεβαιώνει ότι, μολονότι τα σημεία α' και β' του δευτέρου εδαφίου προβλέπουν εναλλακτικές δυνατότητες, έχουν την έννοια ότι πρόκειται για δύο τρόπους επιτεύξεως του ίδιου αποτελέσματος.

3 — Βλ., ιδίως, αποφάσεις Yaesu Europe (C-433/08, EU:C:2009:750, σκέψη 24), Brain Products (C-219/11, EU:C:2012:742, σκέψη 13), Koushkaki (C-84/12, EU:C:2013:862, σκέψη 34), και Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, σκέψη 35).

4 — Η υπογράμμιση δική μου.

5 — Βλ., ιδίως, στην απόδοση της σχετικής διατάξεως στην ισπανική, τσεχική, γερμανική, ελληνική, αγγλική, ιταλική, ολλανδική, πορτογαλική και σλοβακική γλώσσα, αντιστοίχως, τους όρους «cuando menos», «alespoň», «mindestens», «τουλάχιστον», «at least», «per lo meno», «als ten minste», «no mínimo» και «prinajmenšom».

Β — *Η συστηματική ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48*

25. Η συστηματική προσέγγιση επιτάσσει να θεωρείται ότι τα εδάφια που συνθέτουν άρθρο ή, a fortiori, παράγραφο άρθρου συγκροτούν ενιαίο σύνολο του οποίου οι διατάξεις δεν μπορούν να εξετάζονται μεμονωμένα [6]. Ενώ το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2004/48 ορίζει τον τρόπο με τον οποίο οι δικαστικές αρχές των κρατών μελών μπορούν να προσδιορίζουν την οφειλόμενη αποζημίωση σε περίπτωση προσβολής δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, το πρώτο εδάφιο του άρθρου 13, παράγραφος 1, προβλέπει ρητώς, στην πλειονότητα των γλωσσικών αποδόσεών του, ότι οι εν λόγω δικαστικές αρχές υποχρεώνουν «τον παραβάτη ο οποίος προέβη σε προσβολή του δικαιώματος από δόλο ή βαριά αμέλεια, να καταβάλει στον δικαιούχο του δικαιώματος αποζημίωση *αντίστοιχη προς την πραγματική ζημία* που υπέστη ο δικαιούχος εξαιτίας της προσβολής του δικαιώματός του διανοητικής ιδιοκτησίας» [7].

26. Κατά συνέπεια, από τη συστηματική ανάλυση του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48 προκύπτει ότι το δεύτερο εδάφιο προβλέπει τη *μεθοδολογία* που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη του *αποτελέσματος* το οποίο προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο και το οποίο δεν είναι τίποτα περισσότερο από την αποκατάσταση της «πραγματικής ζημίας που υπέστη ο δικαιούχος εξαιτίας της προσβολής» [8].

27. Επομένως, και από την ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48 εντός του συστηματικού πλαισίου του συνάγεται ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ενδεχόμενη ηθική βλάβη λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο της αποκαταστάσεως της ζημίας που προκλήθηκε από την προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας. Πράγματι, σε ορισμένες περιπτώσεις, «το ύψος των δικαιωμάτων ή λοιπών αμοιβών που θα οφείλονταν αν ο παραβάτης είχε ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιεί το επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας» αντανακλά *εν μέρει* μόνο τη ζημία που υπέστη πράγματι ο δικαιούχος του επίδικου δικαιώματος και όχι την *πραγματική* ζημία του.

28. Μολονότι δεν τίθεται εν προκειμένω ζήτημα υποχρεώσεως του προσβολέα δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας στην καταβολή αποζημιώσεως με χαρακτήρα ποινής [9], θεωρώ αναμφισβήτητο ότι η ηθική βλάβη —για παράδειγμα η προσβολή της φήμης— εφόσον αποδεικνύεται, μπορεί να αποτελέσει αυτοτελή συνιστώσα της πραγματικής ζημίας που υφίσταται ο δημιουργός [10].

6 — Βλ., με ανάλογη επιχειρηματολογία, απόφαση Sodiaal International (C-383/14, EU:C:2015:541, σκέψη 25).

7 — Η υπογράμμιση δική μου. Η λέξη «réellement» («πράγματι») δεν υπάρχει στην απόδοση του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48 στη δανική, εσθονική, λεττονική και ολλανδική γλώσσα. Εντούτοις, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η διατύπωση που χρησιμοποιείται σε μία από τις γλωσσικές αποδόσεις διατάξεως του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να αποτελεί τη μοναδική βάση για την ερμηνεία της διατάξεως αυτής ούτε μπορεί να της αναγνωρισθεί, προς τον σκοπό αυτό, υπεροχή έναντι των λοιπών γλωσσικών αποδόσεων. Πράγματι, οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο ομοιόμορφο, λαμβανομένων υπόψη των αποδόσεών τους σε όλες τις γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε περίπτωση αποκλίσεως μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων μιας πράξεως του δικαίου της Ένωσης, η επίμαχη διάταξη θα πρέπει να ερμηνευθεί με γνώμονα την όλη οικονομία και τον σκοπό της ρυθμίσεως της οποίας αυτή αποτελεί στοιχείο (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Léger, C-528/13, EU:C:2015:288, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Εν προκειμένω, εκτός του ότι ο όρος «réellement» υπάρχει σχεδόν σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις, από τη διατύπωση της διατάξεως ως σύνολο (βλ. τίτλο Α ανωτέρω) και από την τελολογική ερμηνεία (βλ. τίτλο Γ κατωτέρω) συνάγεται το συμπέρασμα ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη η ερμηνεία κατά την οποία η ζημία που πρέπει να αποκατασταθεί είναι η *πράγματι* προκληθείσα.

8 — Άρθρο 13, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/48.

9 — Η δυνατότητα επιδικάσεως αποζημιώσεως με χαρακτήρα ποινής φαίνεται να διχάζει τη θεωρία. Κατά τον J.-C. Galloux, η έννοια αυτή εγκαταλείφθηκε στο τελικό κείμενο της οδηγίας 2004/48. Εντούτοις, κατά τον ίδιο συγγραφέα, μολονότι ο όρος που χρησιμοποιείται στην οδηγία υποδηλώνει απλώς ότι η πραγματική ζημία πρέπει να λαμβάνεται ως μέτρο για τον υπολογισμό της αποζημιώσεως, ωστόσο ο υπολογισμός «δεν πρέπει οπωσδήποτε να περιορίζεται σε αυτή» (Galloux, J-C., «La directive relative au respect des droits de propriété intellectuelle», *Revue trimestrielle de droit communautaire*, 2004, σ. 698). Με ανάλογη επιχειρηματολογία, βλ. Benhamou, Y., «Compensation of damages for infringements of intellectual property rights in France, under Directive 2004/48/EC and its transposition law — new notions?», *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2009, 40(2), σ. 125, και ιδίως σ. 140 και 143. Αντιθέτως, ο M. Buydens επικρίνει αυστηρά αυτή την προσέγγιση, στηριζόμενος στην αρχή της πλήρους αποκαταστάσεως, δηλαδή της αποκαταστάσεως *ολόκληρης* της ζημίας, αλλά μόνον αυτής (Buydens, M., «La réparation des atteintes aux droits de propriété intellectuelle», *Actualités en droits intellectuels*, UB3, Bruylant, 2015, σ. 407 έως 434, και ιδίως σ. 408 και 417). Κατά τον εν λόγω συγγραφέα, η χρησιμοποίηση του όρου «πραγματική» στο άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48 συνηγορεί υπέρ της καθιερώσεως αυτής της αρχής (όπ.π., σ. 411).

10 — Βλ., με ανάλογη επιχειρηματολογία, Buydens, M., «La réparation des atteintes aux droits de propriété intellectuelle», *Actualités en droits intellectuels*, UB3, Bruylant, 2015, σ. 407 έως 434, και ιδίως σ. 416 και 429· Borghetti, J.-S., «Punitive Damages in France», Koziol H. και Wilcox V. (επιμέλεια), *Punitives Damages: Common Law and Civil Law Perspectives*, Tort and Insurance Law, τεύχος 25, 2009, σ. 55 έως 73, και ιδίως αριθ. 26, και Gautier, P.-Y. «Fonction normative de la responsabilité: le contrefacteur peut être condamné à verser au créancier une indemnité contractuelle par équivalent», *Recueil Dalloz*, 2008, σ. 727, και ιδίως αριθ. 5.

29. Κατά συνέπεια, η εναλλακτική δυνατότητα την οποία προβλέπει το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/48 αποτελεί προσαρμογή των κριτηρίων προσδιορισμού του ύψους επελθούσας ζημίας και δεν έχει ως αντικείμενο την τροποποίηση της εκτάσεως αποκαταστάσεως της εν λόγω ζημίας.

Γ — *Η τελολογική ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48*

30. Διαπιστώνω, τέλος, ότι αντίθετη ερμηνεία που θα απέκλειε την ηθική βλάβη από την αποκατάσταση της πραγματικής ζημίας θα ήταν αντίθετη και προς τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 2004/48.

31. Η αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2004/48 μας διαφωτίζει σχετικά με τους σκοπούς που επιδιώκει ο νομοθέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατ' αυτήν, σκοπός της οδηγίας «είναι η προσέγγιση των νομοθετικών συστημάτων [των κρατών μελών] προκειμένου να διασφαλιστεί υψηλό, ισοδύναμο και ομοιογενές επίπεδο προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας στην εσωτερική αγορά».

32. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/48 προβλέπει ρητώς ότι τα μέτρα αποκαταστάσεως πρέπει «επίσης να είναι αποτελεσματικά, αναλογικά και *αποτρεπτικά* και να εφαρμόζονται κατά τρόπον ώστε να αποτρέπεται η δημιουργία εμποδίων στο νόμιμο εμπόριο και να προβλέπονται εγγυήσεις κατά της κατάχρησής τους» [11].

33. Υπό τις συνθήκες αυτές, θα ήταν ανακόλουθο να εξαιρεθεί από την αποζημίωση που επιδικάζεται στον φορέα δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, όταν ο φορέας αυτός επιλέγει να ζητήσει την αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας του με βάση την κατ' αποκοπήν μέθοδο του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/48.

34. Πράγματι, μια τέτοια εξαίρεση θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια την εξουδετέρωση οποιουδήποτε αποτρεπτικού αποτελέσματος της υποχρεώσεως σε αποζημίωση, εφόσον ο παραβάτης θα έπρεπε να καταβάλει απλώς στον δικαιούχο το ποσό που θα του όφειλε αν είχε σεβαστεί το δικαίωμα και το οποίο μπορεί να είναι μικρότερο από την πραγματική ζημία. Μια τέτοια αποζημίωση, επομένως, δεν θα ήταν σύμφωνη προς την επιθυμία του νομοθέτη της Ένωσης να εξασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας.

35. Ένας τέτοιος περιορισμός θα μπορούσε να θέσει υπό αμφισβήτηση ακόμα και τον αποτελεσματικό χαρακτήρα της προστασίας, ο οποίος όμως αποτελεί έναν από τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 2004/48 και τους οποίους πρέπει να διασφαλίσουν τα κράτη μέλη [12]. Πράγματι, όπως ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, αν γινόταν δεκτή η εξαίρεση της ηθικής βλάβης, ο παραβάτης θα ετύγχανε της ίδιας αντιμετωπίσεως είτε αναπαρήγε έργο χωρίς άδεια είτε ενεργούσε νομίμως ζητώντας άδεια εκμεταλλεύσεως [13].

11 — Η υπογράμμιση δική μου.

12 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση L'Oréal κ.λπ. (C-324/09, EU:C:2011:474, σκέψη 131).

13 — Σημείο 29 των παρατηρήσεων της Επιτροπής.

VI – **Πρόταση**

36. Λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48, της δομής του και των σκοπών που διώκει, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υποβάλλει το Tribunal Supremo ως εξής:

«Το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει στον ζημιωθέντα λόγω προσβολής δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας που αξιώνει αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας, υπολογιζόμενη βάσει του ύψους των δικαιωμάτων ή λοιπών αμοιβών που θα του οφείλονταν αν ο παραβάτης είχε ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιεί το επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας, να αξιώνει επιπλέον χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης την οποία υπέστη.»